

Kinderbijslag

op maat voor de toekomst

*Voorstel van de SP voor een
inkomensafhankelijke kinderbijslag*

Jan de Wit
Agnes Kant
Jona Linde

Kinderbijslag op maat voor de toekomst

*Voorstel van de SP voor een
inkomensafhankelijke kinderbijslag*

Jan de Wit

Tweede-Kamerlid SP

Agnes Kant

Tweede-Kamerlid SP

Jona Linde

Medewerker Tweede-Kamerfractie SP

november 2004

Inleiding

Om ouders financieel te ondersteunen bij het opvoeden van hun kinderen hebben we in Nederland de kinderbijslag. Er zijn twee redenen waarom wij het nodig vinden om ouders niet volledig de financiële kosten van de opvoeding van kinderen te laten dragen. In de eerste plaats doen we dit omdat we niet willen dat mensen om financiële redenen geen kinderen nemen en in de tweede plaats omdat we willen dat alle kinderen de kans krijgen om zich te ontplooien.

In het huidige systeem, met een vast bedrag voor kinderbijslag, worden deze doelen in veel gevallen echter niet gehaald. Er zijn voldoende ouders die om financiële redenen hun kind niet alles kunnen geven dat we als normaal en nuttig beschouwen, zoals bijvoorbeeld het lidmaatschap van een sportvereniging. Kinderen kunnen bovendien zo'n zware financiële last zijn dat sommige mensen er helemaal niet aan beginnen. Andere, rijke, ouders hebben de kinderbijslag helemaal niet nodig. Voor hun is het soms een leuk extraatje, of ze merken het niet eens.

Om deze redenen is de SP voor een inkomensafhankelijke kinderbijslag. We stellen voor om iedere ouder met een inkomen onder de €20.000,- er €260,- per kind per jaar bij te geven, waardoor het totale basisbedrag bedrag 1269,24 wordt. Dit bedrag wordt vervolgens afgebouwd tot het bedrag van de huidige kinderbijstand, €1009,24, bij een inkomen van €60.000,- en vervolgens tot €0,- bij een inkomen van €100.000,-. Dit plan is volledig budgetneutraal, maar hevelt wel geld over van mensen die het gemakkelijk kunnen missen, naar mensen die het hard nodig hebben.

Waarom kinderbijslag?

Kinderen brengen uiteraard een hoop kosten met zich mee. Ouders met 1 kind geven gemiddeld 18% van hun inkomen aan dat kind uit en dat stijgt tot zo'n 32% bij 3 kinderen¹. De kinderbijslag is, zoals de naam al zegt, een tegemoetkoming in die kosten. Uiteraard is het in de eerste plaats aan de ouder om de kosten te dragen, maar de overheid biedt enige ondersteuning.

Bij de invoering van de Algemene Kinderbijslag Wet (AKW) in 1963 werden twee redenen gegeven voor het tegemoetkomen van ouders in de kosten van hun kinderen. Om te beginnen vond men dat financiële redenen geen belemmering mochten vormen voor het krijgen van kinderen. Aangezien de inkomens van mensen geen rekening kunnen houden met het al dan niet hebben van kinderen, zou er een financiële drempel kunnen bestaan, een drempel die door de kinderbijslag, deels, kan worden weggenomen. De andere reden was het bevorderen van de ontplooiingsmogelijkheden van het kind. De kinderbijslag moet er voor zorgen dat alle Nederlandse kinderen voldoende mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen, ongeacht de financiële positie van hun ouders. Hierbij kan gedacht worden aan schoolreisjes, zwemles, muziekles en lidmaatschap van een sportvereniging, kosten die sommige ouders moeilijk kunnen dragen. Zowel het individuele kind, als de maatschappij als geheel is er uiteraard bij gebaat als kinderen deze kansen krijgen.

Het is niet het geval dat de overheid alle kosten die kinderen met zich meebrengen, volledig van de ouders overneemt. Het is ook niet meer dan normaal dat ouders een groot deel van de kosten voor hun rekening nemen. De huidige kinderbijslagregeling zit zo in elkaar dat ouders per kind een bedrag krijgen, een bedrag dat zeker niet voldoende is om alle kosten te dragen. Dit bedrag hangt af van de leeftijd van het kind. Het basisbedrag is momenteel €1009,24 per kind. Van dit bedrag krijgen ouders voor kinderen onder de 6 jaar 70%, voor kinderen tussen de 6 en 12 jaar 85% en voor kinderen tussen de 12 en 18 jaar 100%.

De SP staat volledig achter de doelstellingen van de kinderbijslag, maar denkt dat deze doelen beter kunnen worden behaald door de kinderbijslag op een inkomensafhankelijke manier vorm te geven. Onze vrees is dat door de huidige systematiek in veel gevallen de gestelde doelen niet worden behaald, terwijl in andere gevallen overheidsgeld nutteloos wordt besteed.

¹ CBS, 2004, equivalentie factoren 1995-2000

Inkomensafhankelijke kinderbijslag

Wat de SP betreft zou ook het inkomen van ouders moeten worden meegewogen bij het bepalen van de hoogte van de kinderbijslag. Ouders met een laag inkomen zouden meer moeten worden ondersteund dan ouders met een hoog inkomen. Juist de armere gezinnen in Nederland hebben grote moeite de kosten te dragen die kinderen met zich mee brengen. Aan de andere kant hebben ouders die wel goed verdienen het geld geheel niet nodig. Sterker nog: zij merken het vaak niet eens wanneer het geld op hun rekening komt, terwijl armere gezinnen er op zitten te wachten om bijvoorbeeld nieuwe schoenen voor de kinderen te kunnen kopen. De SP kiest er voor om mensen die het echt nodig hebben wat extra te ondersteunen, in plaats van belastinggeld uit te geven aan mensen die dat in het geheel niet nodig hebben.

Als we kijken naar de redenen waarom kinderbijslag is ingevoerd, moeten we concluderen dat die doelen beter zijn gediend met een inkomensafhankelijke kinderbijslag. De redenen waren het wegnemen van de financiële drempel voor het nemen van kinderen en het ondersteunen van de ontwikkeling van kinderen. We kennen allemaal de verhalen over kinderen die niet mee kunnen op schoolreisje omdat hun ouders de ouderbijdrage niet kunnen betalen, of over kinderen die van de voetbalclub af moeten, omdat hun ouders de contributie niet kunnen opbrengen. Ouders met hoge inkomens ervaren in het geheel geen drempel bij het nemen van kinderen en kunnen de kosten van de ontplooiing van hun kinderen gemakkelijk zelf dragen.

Cijfers uit het recente CBS rapport “de Nederlandse samenleving 2004, sociale trends” ondersteunen dit beeld. De gezinnen met de hoogste inkomens besteden ongeveer tweemaal zoveel aan hun kinderen als zij met de laagste inkomens. Dit verschil komt ook tot uitdrukking in de uitgaven aan onderwijs, waaraan rijke ouders ook ongeveer tweemaal zoveel besteden¹. Hieruit blijkt duidelijk dat ouders die het niet zo breed hebben, ook op belangrijke zaken, die voor elk kind vanzelfsprekend zouden moeten zijn, moeten bezuinigen. Met een beetje extra financiële steun kan dat worden voorkomen.

Vanuit de Nederlandse historie mag inkomensafhankelijke kinderbijslag nieuw zijn, in internationaal verband is het niet zo vreemd. Uit de onderstaande tabel blijkt dat vele landen vele verschillende systemen hanteren. Daarbij valt op dat ook inkomensafhankelijke regelingen veel voorkomen.

¹ CBS rapport De Nederlandse samenleving 2004, Sociale trends

Tabel 18: Inkomens(on)afhankelijke kinderbijslagen en fiscale faciliteiten per 1 juli 2001.

	Soort kinderfaciliteit				Aandeel van kinderfaciliteit in totale tegemoetkoming <i>Voor alleen verdiener met twee kinderen en een modaal inkomen</i>			
	Kinderbijslag		Fiscale faciliteiten ⁽¹⁾		Kinderbijslag		Fiscale faciliteiten	Totaal
	Inkomens-onafhankelijk (A)	Inkomens-Afhankelijk (B)	Inkomens-onafhankelijk (C1)	Inkomens-afhankelijk (C2)	Inkomens-Onafhankelijk (A)	Inkomens-Afhankelijk (B)	(C)	(A+B+C)
					[%]	[%]	[%]	
Australië				X	-	-	100	100
België	X		X		80	-	20	100
Canada		X		X	-	100	-	100
Denemarken	X				100	-	-	100
Duitsland	X		X	X	0	-	100	100
Finland	X				100	-	-	100
Frankrijk	X	X		X	52	20	28	100
Griekenland	X	X	X		48	0	52	100
Ierland	X	X	X		73	0	27	100
Israël	X		X		100	-	0	100
Italië		X	X		-	78	22	100
Japan	X	X	X	X	68	0	31	100
Luxemburg	X			X	73	-	27	100
Nederland	X		X	X	92	-	8	100
Nieuw Zeeland				X	-	-	100	100
Noorwegen	X	X			100	0	-	100
Oostenrijk	X	X	X	X	100	0	0	100
Portugal		X	X		-	66	34	100
Spanje		X		X	-	0	100	100
UK ⁽²⁾	X			X	72	-	28	100
Verenigde Staten		X		X	-	0	100	100
Zweden	X				100	-	-	100

Bron: Bradshaw en Finch (2002)

(1) De fiscale faciliteiten bevatten alle aftrekposten en heffingskortingen die specifiek gericht zijn op gezinnen met kinderen

(2) VK, net veranderd in integrated child credit (zie landeninformatie)

Uit Werkgroep Harmonisatie Inkomensafhankelijke Regelingen (HAIR), Eindrapport vervolgonderzoek naar inkomens (on)afhankelijke kinderbijslag (AKW)

Uitvoering

Het voorstel van de SP hevelt geld over van rijke ouders naar ouders met wat minder geld. Het plan is volledig budgetneutraal, zo blijkt uit berekeningen op basis van door CPB doorgerekende cijfers. Ouders met een bruto gezinsinkomen onder de €20.000,- krijgen er €260,- per kind bij. Tussen de €20.000,- en €60.000,- wordt dit bedrag langzaam afgebouwd tot het bedrag van de huidige kinderbijslag van €1009,24. Tot €60.000,- gaan alle gezinnen er dus op vooruit. Pas na de €60.000,- wordt de kinderbijslag afgebouwd tot uiteindelijk €0,- bij een bruto gezinsinkomen van €100.000,-. Mensen met een bruto gezinsinkomen boven de €60.000,- gaan er dus iets op achteruit.

Bruto gezinsinkomen	Kinderbijslag
Minder dan €20.000,-	€1.269,24
€20.000,- tot €60.000,-	Afbouwen van €1.269,24 tot €1009,24
€60.000,- tot €100.000,-	Afbouwen van €1009,24 tot €0,-
€100.000,- of meer	€0,-

De kinderbijslag dient volgens de SP vooraf te worden uitgekeerd, net als in de huidige situatie. Het is daarom noodzakelijk vooraf het inkomen van ouders voor het komende jaar te schatten. Ons voorstel is om de Belastingdienst deze informatie te laten verzamelen. De gemakkelijkste manier om dit te doen is door alle ouders aan het einde van het jaar het inkomen voor het volgende jaar op te laten geven. Via een voorlopige terugave wordt vervolgens de kinderbijslag uitgekeerd. Als het uiteindelijke inkomen hoger of lager is dan het inkomen op basis waarvan de kinderbijslag is uitgekeerd, dan kan dat achteraf via de belasting worden verrekend. Voor de hypotheekrenteaftrek geldt nu al een soortgelijke regeling. De belastingdienst is overduidelijk de meest voor de handliggende instantie om deze regeling uit te voeren. Voor de verrekening achteraf zijn gegevens over het inkomen nodig, gegevens die de belastingdienst reeds bezit.

Het voorstel van de regering om de nu al via de belasting geregelde kinderkortingen samen te voegen, sluit wat de SP betreft mooi bij ons plan aan. Deze inkomensafhankelijke kinderbijslag kan gemakkelijk met deze regelingen worden geïntegreerd en gezamenlijk door de Belastingdienst worden uitgevoerd.

De regering geeft, op voorspraak van de commissie HAIR, aan dat de kinderkortingsregelingen al inkomensafhankelijk genoeg zijn. Hun voorkeur gaat uit naar een tweeledig systeem, met een inkomensonafhankelijk deel voor iedereen en een inkomensafhankelijk deel om bepaalde groepen extra te ondersteunen.

Wat de SP betreft zijn de kinderkortingen echter geen goed alternatief voor een inkomensafhankelijke kinderbijslag. De kinderkortingen zijn in verhouding tot de kinderbijslag een laag bedrag. Voor een alleenverdiener met een modaal inkomen en twee kinderen geldt dat de fiscale kinderkorting slechts 8% bedraagt van de totale tegemoetkoming in de kosten. Dit percentage neemt wel toe voor lagere inkomens, maar de kinderbijslag zal in alle gevallen erg hoog zijn in vergelijking met de kinderkorting. De kinderkortingen zijn ook niet afhankelijk van het aantal kinderen¹.

Bovendien is het wat de SP betreft niet nodig dat er een inkomensafhankelijk deel is. De overheid is er om ondersteuning te geven, daar waar het nodig is. In onze visie is een ondersteuning bij mensen met inkomens boven de €100.000,- geheel niet noodzakelijk en dus een verspilling van belastinggeld. De doelstellingen van de kinderbijslag worden daarom met ons voorstel op een meer doelmatige manier behaald.

¹ Behalve een kleine extra aanvullende kinderkorting bij 3 of meer kinderen van €64,- die bovendien vervalt bij de nieuwste kabinetsplannen betreffende de integratie van de fiscale kinderregelingen.

Gevolgen

Het inkomensafhankelijk maken van de kinderbijslag heeft gevolgen voor het besteedbaar inkomen van mensen met kinderen. Om deze gevolgen inzichtelijk te maken hebben we voor een aantal gezinnen de gevolgen van de voorgestelde maatregel berekend.

Gezin met een bijstandsinkomen en 2 kinderen van tussen de 6 en 12 jaar oud

Gezinsinkomen:	€ 13878,48 per jaar
Huidige kinderbijslag:	€ 1715,71 per jaar
Nieuwe kinderbijslag:	€ 2157,71 per jaar
Verschil:	+ € 442,- per jaar
Inkomenseffect:	+3,2%

Gezin met 1 inkomen minimumloon en 2 kinderen van tussen de 6-12

Gezinsinkomen:	€ 16.294,- per jaar
Huidige kinderbijslag:	€ 1.715,71 per jaar
Nieuwe kinderbijslag:	€ 2.157,71 per jaar
Verschil:	+ € 442,- per jaar
Inkomenseffect:	+2,7%

Gezin met één inkomen van 75% modaal met twee kinderen tussen de 6 en 12 jaar oud

Gezinsinkomen:	€ 21.750,- per jaar
Huidige kinderbijslag:	€ 1.715,71 per jaar
Nieuwe kinderbijslag:	€ 2.138,37 per jaar
Verschil:	+ € 422,66 per jaar
Inkomenseffect:	+1,9%

Gezin, met anderhalf modaal inkomen, met twee kinderen tussen de 6 en 12 jaar oud

Gezinsinkomen:	€ 43.500,- per jaar
Huidige kinderbijslag:	€ 1.715,71 per jaar
Nieuwe kinderbijslag:	€ 1.898,03 per jaar
Verschil:	+ € 182,33 per jaar
Inkomenseffect:	+0,4%

Gezin waarvan beide ouders fulltime werken en een modaal salaris verdienen met twee kinderen tussen de 6 en 12 jaar oud

Gezinsinkomen:	€ 58.000,- per jaar

Huidige kinderbijslag:	€ 1.715,71 per jaar
Nieuwe kinderbijslag:	€ 1.737,81 per jaar
Verschil:	+ € 22,10 per jaar
Inkomenseffect:	+0%

Gezin waarvan beide ouders werken en 1 ouder een modaal salaris verdient en de andere ouder een salaris van 2 maal modaal verdient met 2 kinderen van tussen de 6 en 12 jaar oud

Gezinsinkomen:	€ 87.000,- per jaar
Huidige kinderbijslag:	€ 1.715,71 per jaar
Nieuwe kinderbijslag:	€ 557,61 per jaar
Verschil:	-€ 1.158,11 per jaar
Inkomenseffect:	-1,3%

Gezin waarvan beide ouders fulltime werken en een salaris van 2 maal modaal verdienen met twee kinderen tussen de 6 en 12 jaar oud

Gezinsinkomen:	€ 116.000,- per jaar
Huidige kinderbijslag:	€ 1.715,71 per jaar
Nieuwe kinderbijslag:	€ 0,- per jaar
Verschil:	-€ 1.715,71 per jaar
Inkomenseffect:	-1,5%

Een inkomensafhankelijke regeling houdt uiteraard in dat mensen met een toegenomen inkomen minder subsidie ontvangen. Daardoor gaat iemands besteedbare inkomen er iets minder op vooruit wanneer iemand meer gaat verdienen: de zogenaamde marginale druk neemt toe. Dat kan leiden tot een stijging van de armoede- en inkomensval. Deze toename van de marginale druk is ons inziens echter zeer acceptabel. Het gaat namelijk om kleine percentages van 0,65% bij inkomens tussen de €20.000,- en €60.000,- en 2,5% bij inkomens tussen de €60.000,- en €100.000,-. Dit zijn geen percentages waar veel mensen van zullen schrikken. Wel zijn percentages per kind, met als gevolg dat meer kinderen ook evenredig meer marginale druk oplevert, maar zelfs dan gaat het nog niet om verschrikkelijk hoge percentages. Zeker in het gebied waar de armoedeval zit, dus bij mensen met minimuminkomens, gaat het om een zeer klein percentage van, zoals gezegd, 0,65% per kind.

Conclusie

De SP is een groot voorstander van het ondersteunen van ouders, zodat niemand in Nederland om financiële redenen geen kinderen krijgt en zodat alle kinderen de kans krijgen zich te ontwikkelen. De huidige kinderbijslag gaat echter naar een hoop ouders waarvoor dit geld niet nodig is om deze doelen te bereiken, terwijl bij andere ouders ondanks het geld deze doelen niet gehaald worden. Met de hier gepresenteerde voorstellen is een meer efficiënte en rechtvaardigere besteding van overheidsgeld mogelijk.

Het overgrote deel van de Nederlanders is het met de SP eens. Uit onderzoek van het tv programma Netwerk van begin dit jaar¹ blijkt dat tweederde van de Nederlanders vindt dat de kinderbijslag inkomensafhankelijk moet worden. Ook de door ons getrokken grens voor een lagere kinderbijslag, €60.000,-, wordt door deze enquête breed ondersteund.

Het hier gepresenteerde plan laat zien dat het ook anders kan. Dat het mogelijk is om ouders die het echt nodig hebben extra te ondersteunen, door geld weg te halen bij mensen die dat geld niet nodig hebben en nauwelijks zullen merken dat ze het niet meer krijgen. Voor mensen op het sociale minimum is €260,- een flinke steun in de rug bij het opvoeden van kinderen, terwijl iemand die meer dan €100.000,- per jaar verdient €1009,24 best kan missen.

¹ Enquête kinderbijslag Netwerk 25-03-2004